

Göteborgs stad
Frölunda Stadsdelsnämnd
Lergökgatan 2 a
Box 123
421 22 Västra Frölunda

2010-02-05
1 (11)
Dnr 99-2009:477

Kvalitetsgranskning av fritidshem i Göteborgs stad, Frölunda stadsdelsnämnd.

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av kvalitet i fritidshem under perioden augusti – december 2009. Närmare 80 fritidshem i 17 kommuner granskas. Tre fritidshem i Frölunda stadsdel, Göteborgs kommun ingår i granskningen nämligen fritidshemmen i Björkåsskolan, Järnbrottsskolan och Slottsbergsskolan.

Bakgrund

Fritidshemmen utgör en stor del av svenska barns vardagsliv. Många barn tillbringar huvuddelen av sin aktiva fria tid under eftermiddagar och lov på fritidshemmen. Vistelsetiderna kan vara långa, särskilt för de yngre barnen. Vistelsen i fritidshemmen är visserligen inte obligatorisk men i praktiken saknar barn och föräldrar möjliga alternativ. Antalet barn i fritidshemmen har tredubblats sedan 1990. Barngruppernas storlek har ökat kraftigt och personaltätheten har minskat. Denna kvalitetsgranskning syftar till att få en bild av barnen i de granskade fritidshemmen erbjuds en god pedagogisk verksamhet och en god omsorg och peka på förtjänster och utvecklingsområden för berörda kommuner och fritidshem.

Granskningsområden

Kvalitetsgranskningen ska ha fokus på kvaliteten i den verksamhet som erbjuds barn i fritidshemmen under morgnar, eftermiddagar och lov. Med detta som utgångspunkt ska kvalitetsgranskningen undersöka och analysera:

1. **Erbjuder fritidshemmen en meningsfull fritid?**
 - Upplever barnen verksamheten som stimulerande och lustfylld?
 - Anpassas verksamheten till barns olika ålder, mognad, kön, intressen och erfarenheter?
2. **Har verksamheten en genomtänkt pedagogisk utgångspunkt?**
 - Finns det en medveten avsikt med verksamheten?
 - Syftar den till att utveckla barnen emotionellt, socialt, fysiskt och intellektuellt?
3. **Är omsorgen om barnen god?**
 - Finns det förutsättningar att erbjuda barnen en fysiskt god vistelsemiljö som är säker och trygg?

- Finns det förutsättningar för barnen att skapa nära och positiva relationer till såväl kamrater som personal?

(För författningsstöd till granskningens frågeområden – se bilaga)

Tillvägagångssätt

Varje fritidshem har besökts under två dagar. Verksamhetsbesök, intervjuer med barn, föräldrar, personal och ledning har genomförts. Dessutom har personalen och barn i årskurs 4 svarat på enkäter. Skolinspektionen har också intervjuat Frölunda stadsdelsnämnds ordförande och skolchef.

Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens rapport "Kvalitet i fritidshem". Resultatet från enkätundersökningen redovisas endast i denna rapport.

Övergripande information om kvalitetsgranskningen och projektplanen för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Skolinspektionens iakttagelser

Slottsbergsskolans fritidshem

Slottsbergsskolan är en skola med förskoleklass och årskurserna 1-5 samt fritidshem. Skolan ligger i centralt i Frölunda och bostadsbebyggelsen består främst av flerfamiljshus. Det finns två avdelningar i fritidshemmet med 32 barn (6-9 år) respektive 35 barn (6-9 år). Huvuddelen, cirka 85 procent, av barnen har annat modersmål än svenska. Personalen, totalt sju personer, består av en fritidspedagog, en förskollärare och en fritidsledare, övriga saknar utbildning inriktad mot fritidshemmets verksamhet. Två av personalen arbetar som assistent till barn i behov av särskilt stöd. Sammanlagt utgör tjänsterna 4,5 heltidstjänster. Omkring 28 barn i respektive fritidshemsavdelning brukar äta mellanmål tillsammans med tre personal. Måltiderna äts i skolans gemensamma matsal och sammanfaller tidsmässigt till viss del. Mindre än hälften av barnen har såväl morgon- som eftermiddagsomsorg och vistas inte så stora delar av loven på fritidshemmet. Fritidshemmet har egna lokaler i skolan, varav avdelningen som har flest barn har betydligt mindre utrymme än den andra avdelningen. Utomhus finns tillgång till fotbollsplan, lekplats och grösytor.

Erbjuder fritidshemmet en meningsfull fritid?

Vad har Skolinspektionen sett?

Vid fritidshemmet på Slottsbergsskolan erbjuds barnen ett utbud av fria aktiviteter. Dagligen har barnen utöver egen lek möjlighet att måla, rita, spela teater och dansa. Barnen beskriver i intervjuer att de vid verksamheten utomhus gungar, går till kullen, krigar och klättrar i klätterställning. Det saknas däremot många lekredskap som exempelvis cyklar. Det finns mycket lite regelbundna särskilt förberedda planerade aktiviteter på fritidshemmet. I intervjuerna framkommer att fritidshemmet inte i tillräcklig utsträckning erbjuder aktiviteter som förbereder barnen för att en dag klara sig själva hemma. Verksamheten ser ungefär likadan ut oavsett t.ex. barnens ålder och kön. Det finns inget medvetet arbete eller forum där barnen får föra fram åsikter och förslag om verksamhetens utformning. I intervjuerna framkommer att på grund av barngruppernas storlek och på ekonomiska små möjligheter gör fritidshemmet endast utflykter i närmiljön. Dessa utflykter sker sporadiskt och framförallt på loven. Barnen deltar dock ibland i de gemensamma aktiviteter som fritidshemmen i stadsdelen anordnar. Höstterminen 2008 tog fritidspedagogerna i Frölunda initiativ till att barnen från de olika fritidshem-

men i Frölunda fick träffas i tvärgrupper vid olika tillfällen vid respektive fritidshem. Fritidshemmen träffas också i ett närliggande rekreationsområde. Träffarna benämns VIFFT-träffar, vilket står för Vi i Frölunda fritids träffas. Syftet med träffarna är att motverka segregation i stadsdelen genom att ge barnen möjlighet till kontakt med varandra, att förebygga konflikter, att de känner osäkerhet inför varandra samt att bygga upp ett positivt klimat mellan barnen.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Vid Slottsbergsskolans fritidshem finns en uttalad grundsyn hos personalen att barnen ska ges möjlighet till fritid med fria val som komplement till den strukturerade skoldagen. Det saknas dock en tydligt planerad och varierad verksamhet under personalens ledning. Aktiviteter som ger kunskaper och erfarenheter om omvärlden begränsas i stor utsträckning till utflykter i närmiljön. Den dagliga verksamheten behöver också utvecklas så att den blir varierad och anpassad till olika barns intressen och ålder. Aktiviteter som förbereder barnen för att på sikt klara sig utanför fritidshemmet behöver erbjudas de äldre barnen. Barnen i Slottsbergsskolans fritidshem behöver ges ökad möjlighet till ansvar och inflytande över verksamhetens utformning.

Har verksamheten en genomtänkt pedagogisk utgångspunkt?

Vad har Skolinspektionen sett?

All personal har inte kännedom om fritidshemmets nationella uppdrag. För att stödja utvecklingen av verksamhetens innehåll försöker rektorn att delta i planeringsmöten. Mötena blir dock ofta utbyte av information mellan rektorn och personal. Fritidshemmets personal har totalt fyra timmars planering per vecka. Av denna tid använder de en timma för gemensam planering mellan avdelningarna, men denna tid används ofta för informationsutbytet med rektorn. Det finns en timma för avdelningsplanering varannan vecka. Några av pedagogerna har ytterligare planeringstid för skolverksamheten. Personalen planerar verksamheten muntligt och det finns ingen skriftlig planering som barn och föräldrar kan ta del av. Pedagogiska frågor som berör fritidshemmet diskuteras mycket sällan i relation till de nationella målen. Det saknas utvärdering av fritidshemmets verksamhet och rektorn har därför ingen klar bild av med vilken kvalitet fritidshemmet genomför sin verksamhet. Information till barn och föräldrar om verksamhetens uppdrag och om planeringen är bristfällig och kvalitetsredovisning saknas. Verksamheten ger barnen stort utrymme för lek och egen sysselsättning. Personalen menar att de anpassar verksamheten efter barnens olika behov, intressen, erfarenheter och ålder men gör ingen systematisk inventering. Arbetet för att motverka traditionella könsmönster sker inte på ett tydligt medvetet sätt. Personalen försöker stimulera barnen att pröva aktiviteter och lekar som de annars inte brukar ägna sig åt. Det fanns dock inte några tecken på att personalen fångade upp barnens nyfikenhet eller lust att lära.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Personalen vid Slottsbergsskolans fritidshem behöver tillsammans med rektorn diskutera hur verksamheten ska kunna utvecklas så att den tillgodoser barns olika behov, intressen, erfarenheter och ålder. Arbeta för att motverka traditionella könsmönster behöver systematiseras och stärkas. I detta arbete behöver de nationella målen och kraven vara utgångspunkt. Verksamhetsplaneringen behöver ägnas mer eftertanke för att kunna erbjuda barnen en stimulerande fritid. Även utvärderingen av verksamheten bör ske i större omfattning än vad som görs idag. Personalen behöver enas kring hur man ska arbeta för att stimulera barnens nyfikenhet och lust att lära. Barn och föräldrar bör ges information om verksamhetens planering och fritidshemmets nationella uppdrag. Ledningen måste se till att fritidshemmet upprättar en kvalitetsredovisning. Det pedagogiska ledarskapet är avgörande för att

en utveckling ska kunna ske. Mot bakgrund av detta bedömer Skolinspektionen att fritidshemmet vid Slottsbergsskolan inte har en genomtänkt pedagogisk utgångspunkt men att verksamheten ger stort utrymme för barnens egen lek.

Är omsorgen om barnen god?

Vad har Skolinspektionen sett?

Personalen har god uppsikt över barnen. Lokaler och utemiljö framstår som säkra. Personalen uppehåller sig i närheten av barnen. Personal och barn uppger att det kan vara trångt, högljutt och lite bråkigt när alla barn är närvarande inomhus samtidigt. Personalen agerar för att motverka hög ljudvolym, trängsel och stress men når inte ända fram på grund av barnens olika behov och att det är många barn i verksamheten. Personalen agerar också i konfliktsituationer genom att visa och samtala om hur man löser dem. De intervjuade barnen uppger att de får hjälp av personalen om det händer något. Personalen har ambitionen att delta i barnens aktiviteter men påpekar att det är svårt att få tid till detta.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Tillsynen och säkerheten framstår som god. Personalen har en tydlig ambition att uppmärksamma och stödja enskilda barn som har svårigheter av ett eller annat slag och lägger mycket tid och energi i detta. Personalen behöver diskutera hur de ska komma tillrätta med trängsel, hög ljudvolym och stress när barnen vistas inomhus.

Björkåsskolans fritidshem

Björkåsskolan är en skola med förskoleklass och årskurserna 1-5 samt fritidshem. Skolan ligger i en bostadsbebyggelse bestående av radhus/villor/flerfamiljshus. Det finns tre avdelningar på fritidshemmet med 29 barn (6-9 år) respektive 28 barn (6-9 år) och 29 barn (6-8 år). Huvuddelen av barnen har svenska som modersmål. Personalen, totalt sex personer, består av en fritidspedagog, två förskollärare, två fritidsledare, en barnskötare medan övrig personal saknar utbildning inriktad mot fritidshemmets verksamhet. Sammanlagt utgör tjänsterna 5 heltidstjänster. Omkring 25 barn i respektive fritidshemsavdelning brukar äta mellanmål tillsammans med två personal. Mellanmålet äts i skolans gemensamma matsal. Schemaläggningen under morgontimmarna på fritidshemmet görs i samarbete med förskoleklassen, vilket innebär att fritidspedagogerna tjänstgör mestadels under eftermiddagstid i fritidshemmet. Mindre än hälften av barnen har såväl morgon- som eftermiddagsomsorg och vistas inte så stora delar av loven på fritidshemmet. Fritidshemmet har egna lokaler i skolan, varav avdelningen som har flest äldre barn har betydligt mindre utrymme än de andra avdelningarna. Gården är varierad med träd, buskage och lekredskap. Ett naturområde i skolans närhet används också.

Erbjuder fritidshemmet en meningsfull fritid?

Vad har Skolinspektionen sett?

Vid fritidshemmet på Björkåsskolan erbjuds barnen ett varierat utbud av fria aktiviteter. Barnen leker med lego, kaplastavar och spelar spel. Dessutom erbjuds skapande verksamhet av olika slag som arbete med lera, sy o.s.v. Barnen uppger i intervjuerna att de ibland går till lekplatsen "Plaskis", som ligger i närheten av fritidshemmet. De äldre barnen tillbringar mycket tid i gymnastiksalen. De uppger också att de på olika dagar i veckan läser sagor, bakar, ser på film och springer en viss slinga i anslutning till skolgården. Vid ett av fritidshemmen finns ett belöningssystem som innebär att om de varit extra snälla så får de en stjärna. När gruppen har fått tillräckligt många stjärnor så får de ha en fest. Fritidshemmet använder sig av naturens växlingar och har en varierad uteverksamhet. Barnen

deltar i de gemensamma aktiviteter, VIFFT-träffarna, som fritidshemmen i stadsdelen anordnar. Under loven slår man ibland ihop verksamheten och gör utflykter efter de möjligheter som finns. Barnen erbjuds ibland bio- och teaterbesök. Vintertid besöker de närliggande skridskobana där barnen får möjlighet att åka skridskor. På sommaren görs badutflykter. Det finns inte någon tydlig demokratisk process för de yngre barnen. I samlingar efterfrågas dock barnens synpunkter och personalen lyssnar till barnens idéer. På avdelningen med de flesta äldre barnen är de med och påverkar den dagliga verksamheten och det finns möjligheter att välja aktiviteter. Det görs inga utvärderingar där barnen medvetandegörs om sitt inflytande.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Barnen i Björkåsskolans fritidshem har till viss del inflytande över verksamhetens utformning, men inflytandet behöver öka och barnen göras medvetna om detta. Barnens inflytande och ansvar ökar i takt med att barnen blir äldre. Verksamheten är anpassad till barnens olika åldrar, mognad och intressen. Aktiviteter som ger kunskaper och erfarenheter om omvärlden begränsas i stor utsträckning till utflykter i närmiljön.

Har verksamhet en genomtänkt pedagogisk utgångspunkt?

Vad har Skolinspektionen sett?

För att stödja utvecklingen av verksamhetens innehåll försöker rektorn att delta i planeringsmöten. Mötena blir dock ofta ett utbyte av information mellan rektorn och personal. Vid mötena diskuteras sällan pedagogiska frågor och personalen menar att de ofta saknar ledningens närvaro då rektorn också har ansvar för verksamhet i Järnbrottsskolan och har sitt kontor där. Fritidshemmets personal har totalt sex timmars planering per vecka och heltidstjänst. Detta innefattar planering/efterarbete för arbete i skolan och för administrativt arbete exempelvis ekonomi/personalrapportering och matbeställningar. Fritidshemmet har gemensam planering en timma per vecka och avdelningsplanering en timma per vecka. Personalen uppger att avdelningsplaneringen ofta blir "snuttifierad" på grund av att de behöver gå in i barnarbetet. Personalen planerar verksamheten muntligt och det finns ingen skriftlig planering som utgår från läroplan och Skolverkets Allmänna råd och kommentarer, Kvalitet i fritidshem, som barn och föräldrar kan ta del av. Pedagogiska frågor som berör fritidshemmet diskuteras sällan i relation till de nationella målen. I intervjuerna framkommer att det finns personal som endast till viss del känner till fritidshemmets nationella uppdrag. Det saknas utvärdering av fritidshemmets verksamhet och rektorn har därför ingen klar bild av med vilken kvalitet fritidshemmet genomför sin verksamhet. Det saknas kvalitetsredovisning. Personalen menar att de anpassar verksamheten efter barnens behov och intressen men gör ingen systematiskt inventering av behoven. I intervjuerna framkommer att personalen försöker stimulera barnen att pröva aktiviteter och lekar som de annars inte brukar ägna sig åt. Verksamheten ger barnen stort utrymme för lek och personalen är delaktig i eller stimulerar barnen i deras egen lek. Vidare finns tecken på att personalen fångar upp barnens nyfikenhet eller lust att lära. De fångar upp barnens frågor och ställer utforskande frågor. Däremot arbetar de inte aktivt för att motverka traditionella könsmonster utan tar tag i frågorna när de uppstår.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

All personal vid Björkåsskolans fritidshem har inte i tillräcklig omfattning kännedom om fritidshemmets nationella uppdrag. Personalen behöver tillsammans med rektorn diskutera hur verksamheten ska kunna utvecklas med de nationella målen och kraven som utgångspunkt. De behöver diskutera och regelbundet utvärdera verksamheten i relation till målen i läroplanen. Ledningen måste se till att

fritidshemmet upprättar en kvalitetsredovisning. Barn och föräldrar bör ges information om verksamhetens uppdrag och planeringen. Personalen inventerar till viss del barnens intressen. Inventeringen behöver dock bli mer systematisk. Personalen behöver också arbeta mer aktivt med att motverka traditionella könsmönster. Mot bakgrund av detta bedömer Skolinspektionen att den pedagogiska medvetenheten/avsikten med verksamheten behöver utvecklas.

Är omsorgen om barnen god?

Vad har Skolinspektionen sett?

Rektor och personal anser att de förmår hålla en god uppsikt över barnen både inne och utomhus men påpekar att den blir mer begränsad ju större barngruppen är och att den tar tid från kontakten med barnen. Personalen arbetar för att hålla ner ljud/stressnivån och är mycket ute för att dämpa ljudnivån. Samtliga i personalen anser att de kan erbjuda barnen en god omsorg. I föräldraintervjuerna anser föräldrarna att barnen är trygga i verksamheten. Personalen har i huvudsak ett respektfullt förhållningssätt till barnen. Relationerna mellan barnen är enligt observationer och intervjuer huvudsakligen goda. Ett av barnen uttryckte i intervjun att: "Känner man sig ensam sätter man sig på kompis-trädet". Personalen anser att de är uppmärksamma på relationerna mellan barnen och har en dialog med dem när konflikter uppstår. Rektorn anser att personalen är lyhörd och tar tag i situationen. Barnen anger i intervjuerna att om personalen är nära så märker de det, men det är inte alltid så.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Skolinspektionen bedömer att tillsynen av och säkerheten för barnen framstår som god vid Björkåsskolans fritidshem. Personalen uppmärksammar barnens fysiska och psykiska välbefinnande och arbetar aktivt för att träna barnens sociala förmåga. Personalen samtalar med barnen och deltar till viss del i deras aktiviteter.

Järnbrottsskolans fritidshem

Järnbrottsskolan är en skola med förskoleklass och årskurserna 1-9 samt fritidshem. Skolan ligger centralt i Frölunda och bostadsbebyggelsen består främst av flerfamiljshus. Det finns tre avdelningar i fritidshemmet med 24 barn (6-9 år) respektive 22 barn (6-9 år) och 24 barn (6 år). Cirka 60 procent, av barnen har annat modersmål än svenska. Personalen, totalt sex personer, består av en fritidspedagog, två fritidsledare, en förskollärare och två barnskötare. Sammanlagt utgör tjänsterna 4,5 heltidstjänster. Mellan 20-24 barn i respektive fritidshemsavdelning brukar äta mellanmål tillsammans med två personal. Måltiderna äts i skolans gemensamma matsal. Mer än hälften av barnen har såväl morgon- som eftermiddagsomsorg och vistas stora delar av loven på fritidshemmet. Fritidshemmet har egna lokaler i skolan. Två av lokalerna är anpassade till fritidshemsverksamhet. Den tredje lokalen är relativt liten och mycket sliten. Skolan ska rivas inom kort och verksamheten ska flytta till andra lokaler. Utomhus finns skolgård med mycket asfalt. Det finns tillgång till fotbollsplan och en skogsdunge i närheten.

Erbjuder fritidshemmet en meningsfull fritid?

Vad har Skolinspektionen sett?

Vid fritidshemmet på Järnbrottsskolan erbjuds barnen ett varierat utbud av fria aktiviteter. Dagligen har barnen utöver egen lek möjlighet att leka med lego, pärla, pyssla, leka med dockor och spela pingis. Beträffande verksamheten utomhus beskriver barnen i intervjuer att de leker jaga, leker med bollar klättrar, gungar, hoppar hopprep och bygger kojor. Det finns regelbundna särskilt förberedda planerade aktiviteter på avdelningarna exempelvis bakning, utedag, måndagsbus i gymnastikhallen, tisdags- och onsdagspyssel och torsdagsmys. I samlingen reflekterar barnen tillsammans med persona-

len över de aktiviteter som erbjuds på fritidshemmet och om barnen har speciella önskemål om aktiviteter. Fritidshemmen arbetar mycket med aktiviteter som tränar det sociala samspelet, grupplek, rolllek och samarbetslek. I intervjuerna framkommer det att på grund av begränsade ekonomiska möjligheter gör fritidshemmet endast utflykter i närmiljön. Barnen deltar i de gemensamma aktiviteter, VIFFT-träffarna, som fritidshemmen i stadsdelen anordnar. Under loven slår man ibland ihop verksamheten och gör utflykter efter de möjligheter som finns. Möjligheterna att dra sig undan för lugn och ro i de ordinarie lokalerna är relativt goda. Barnen får oftast bestämma vad de vill leka med. Ibland röstar de om olika förslag. Det finns också exempel på att barnen lämnar förslag i en önskelåda. I intervjuerna framkommer att fritidshemmet inte i tillräcklig utsträckning erbjuder aktiviteter som förbereder barnen för att en dag klara sig själva hemma.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Barnen i Järnbrottsskolans fritidshem har tillgång till såväl fria aktiviteter som särskilt förberedda sådana. Verksamheten är anpassad till barnens olika mognad och intressen. Få aktiviteter erbjuds dock som förbereder barnen för att på sikt klara sig utanför fritidshemmet. Barnen har möjlighet att påverka verksamhetens innehåll.

Har verksamhet en genomtänkt pedagogisk utgångspunkt?

Vad har Skolinspektionen sett?

För att stödja utvecklingen av verksamhetens innehåll försöker rektor att delta i planeringsmöten 1,5 timma varannan vecka. Rektorn är enligt personalen väl insatt i verksamheten, stöttar och ger synpunkter. Vid mötena mellan rektorn och personal diskuteras dock sällan pedagogiska utvecklingsfrågor. Den andra veckan genomförs 1,5 timmas avdelningsplanering. Fritidshemmets personal har totalt sex timmars planering per vecka och heltidstjänst. De som arbetar 75 procent har fyra timmars planeringstid. Övrig planeringstid används till planering för skolan, föräldramöte och administrativa uppgifter exempelvis ekonomi/personalrapportering. På loven i skolan uteblir oftast planeringstiden och även under inskolningstiden uteblir den till viss del. Personalen planerar oftast verksamheten muntligt och det finns nästan ingen skriftlig planering som utgår från målen i läroplanen och till Skolverkets Allmänna råd och kommentarer, Kvalitet i fritidshem, som barn och föräldrar kan ta del av. Skriftlig utvärdering sker avdelningsvis en gång per termin men den efterfrågas inte av ledningen. Rektorn har därför ingen klar bild av med vilken kvalitet fritidshemmet genomför sin verksamhet. Det saknas också en kvalitetsredovisning. Personalen menar att de anpassar verksamheten efter barnens behov och intressen men gör ingen systematisk inventering av behoven. Personalen försöker få fram vad barnen vill göra genom att lyssna och möta varje barn individuellt när de kommer till fritidshemmet efter skolan. De stimulerar barnen att pröva aktiviteter och lekar som de annars inte brukar ägna sig åt. Verksamheten ger barnen utrymme för lek och personalen är delaktig i eller stimulerar barnen i deras egen lek. Vidare finns tecken på att personalen fångar upp barnens nyfikenhet eller lust att lära. De följer upp deras frågor och spinner vidare på trådar.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Fritidshemmet vi Järnbrottsskolan erbjuder en verksamhet som ger utrymme för barnens egen lek. Personalen stimulerar och stödjer barnen i leken och försöker i viss mån utmana deras nyfikenhet och lust att lära. Personalen inventerar barnens intressen, dock ingen systematisk inventering, och driver verksamheten utifrån detta samtidigt som man också i viss mån försöker stimulera barnen att prova nya aktiviteter. Personalen behöver tillsammans med rektorn diskutera hur verksamheten ska kunna utvecklas med de nationella målen och kraven som utgångspunkt. Barn och föräldrar bör ges informa-

tion om verksamhetens uppdrag och planering. Mot bakgrund av detta bedömer Skolinspektionen att fritidshemmet vid Järnbrottsskolan inte har en genomtänkt pedagogisk utgångspunkt men att verksamheten ger utrymme för barnens egen lek.

Är omsorgen om barnen god?

Vad har Skolinspektionen sett?

Rektorn och personal anser att de förmår hålla en god uppsikt över barnen både inne och utomhus men påpekar det är svårare med uppsikten utomhus. Därför finns det alltid vuxna som är ute med barnen men ibland skulle det enligt personalen behövas fler vuxna ute eftersom det kan finnas situationer då personalen måste gå in. Personalen arbetar medvetet för att sänka ljudnivån genom att placera ut barnen mellan rummen. Föräldraintervjuer och observationer visar personal som är delaktiga i barnens lekar och som ser barnen och deras behov. Föräldrarna påpekar att de hade känt sig ännu tryggare med högre personaltäthet. Relationerna mellan barnen är enligt observationer och intervjuer goda mellan barnen. Rektor anser att det är ett hårt språkbruk på Järnbrottsskolan som personalen arbetar intensivt med att stävja. Personalen är lyhörd och fångar upp när barn mår dåligt. Personalen anger i intervjuerna att de har positiva och familjära relationer med barnen. Det finns en stor kontinuitet i personalgruppen, vilket underlättar relationerna. Personalen menar också att eftersom de finns med under hela barnets skol/fritidsdag och samarbetar mellan avdelningarna underlättar detta ett gott bemötande mot barnen.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Skolinspektionen bedömer att tillsynen av och säkerheten för barnen framstår som god vid Järnbrottsskolans fritidshem. Personalen uppmärksammar barnens fysiska och psykiska välbefinnande och arbetar aktivt med att förbättra barnens språkbruk. Personalen har positiva och nära relationer till barnen och hjälper barnen att skapa goda kamratrelationer.

Skolinspektionens rekommendationer/krav på åtgärder:

Fritidshemmens ansvar

Slottsbergsskolan fritidshem

Tillsynen och säkerheten framstår som god och personalen uppmärksammar barn som har svårigheter av olika slag. Barnens fria lek ges stort utrymme. Granskningen har uppmärksammat följande utvecklingsområden avseende en meningsfull fritid:

- Aktiviteter som ger kunskaper och erfarenheter om omvärlden behöver få större utrymme i verksamheten.
- De äldre barnen behöver förberedas för att klara sig utanför fritidshemmet.
- Barnens inflytande och ansvar över verksamhetens utformning behöver öka och den demokratiska processen behöver tydliggöras för dem.

Granskningen har uppmärksammat följande utvecklingsområde avseende en pedagogisk utgångspunkt i verksamheten:

- All personal som arbetar i fritidshemmet behöver ges kännedom om fritidshemmets nationella uppdrag.
- Personalen behöver systematiskt planera och utvärdera verksamheten i förhållande till de nationella målen i större utsträckning än vad som görs i dag.
- Ledningen för fritidshemmet behöver bli mer förtrogen med fritidshemmets nationella uppdrag och med den dagliga verksamheten.
- Ledningen för fritidshemmet behöver delta mer aktivt i verksamhetens styrning, ledning och utveckling.
- Personalen behöver systematiskt inventera vilka erfarenheter, intressen och behov barnen har och omsätta det i verksamheten.
- Personalen behöver reflektera kring verksamhetens pedagogiska syfte och uppmärksamma hur man ska arbeta för att stimulera barnens nyfikenhet och lust att lära.
- Arbetet för att motverka traditionella könsmönster behöver systematiseras och stärkas.
- Föräldrarna behöver få information om fritidshemmet nationella uppdrag och om verksamhetens mål och planering.

Granskningen har uppmärksammat följande utvecklingsområde avseende god omsorg:

- Personalen behöver diskutera hur de ska komma tillrätta med trängsel, hög ljudvolym och stress hos barnen.

Skolinspektionen har vid granskningen av Slottsbergsskolans fritidshem funnit att kvalitetsredovisning saknas, vilket strider mot författningarna.

Björkåsskolans fritidshem

Fritidshemmet vid Björkåsskolan erbjuder barnen en verksamhet som är anpassad till barnens olika åldrar, mognad och intressen. Omsorgen om och tillsynen av barnen är god. Granskningen har uppmärksammat följande utvecklingsområde vad gäller att erbjuda barnen en meningsfull fritid:

- Barnens inflytande och ansvar över verksamhetens utformning behöver öka och den demokratiska processen behöver tydliggöras för dem.

Granskningen har uppmärksammat följande utvecklingsområden vad gäller vad gäller en pedagogisk utgångspunkt för verksamheten:

- Ledningen behöver säkerställa att all personalen har kännedom om fritidshemmets nationella uppdrag.
- Personalen behöver systematiskt planera och utvärdera verksamheten i förhållande till Skollagen, läroplanen och Skolverkets Allmänna råd och kommentarer, Kvalitet i fritidshem, i större utsträckning än vad som görs i dag.
- Ledningen för fritidshemmet behöver bli mer förtrogen med den dagliga verksamheten.
- Ledningen för fritidshemmet behöver delta mer aktivt i verksamhetens styrning, ledning och utveckling.
- Arbetet för att motverka traditionella könsmönster behöver systematiseras och stärkas.

- Föräldrarna behöver få information om fritidshemmet nationella uppdrag och om verksamhetens mål och planering.

Skolinspektionen har vid granskningen av Björkåsskolans fritidshem funnit att fritidshemmet saknar kvalitetsredovisning vilket strider mot författningarna.

Järnbrottsskolans fritidshem

Fritidshemmet vid Järnbrottsskolan erbjuder barnen såväl fria som planerade aktiviteter. Omsorgen om och tillsynen av barnen är god. Granskningen har uppmärksammat följande utvecklingsområde vad gäller att erbjuda barnen en meningsfull fritid:

- De äldre barnen behöver förberedas för att klara sig utanför fritidshemmet.

Granskningen har uppmärksammat följande utvecklingsområden vad gäller vad gäller en pedagogisk utgångspunkt för verksamheten:

- Personalen behöver systematiskt planera och utvärdera verksamheten i större utsträckning än vad som görs i dag.
- Ledningen för fritidshemmet behöver delta mer aktivt i verksamhetens styrning, ledning och utveckling.
- Föräldrarna behöver få information om fritidshemmet nationella uppdrag och om verksamhetens mål och planering

Skolinspektionen har vid granskningen av Järnbrottsskolans fritidshem funnit att fritidshemmet saknar kvalitetsredovisning vilket strider mot författningarna.

Huvudmannens ansvar

I denna granskning bedöms inte i sig kommunernas styrning och ledning av skolbarnsomsorgen. Inte heller kvalitetsarbetet berörs. Sådana bedömningar har emellertid gjorts i Skolinspektionens regelbundna tillsyn som för Göteborgs stads del, Frölunda stadsdel, slutfördes i oktober 2005 (se särskild rapport för Frölunda stadsdel dnr 53-2004:1600). Vid den intervju som i denna granskning genomförts med stadsdelsnämndens ordförande och skolchef framgår att de ytterst ansvariga i liten utsträckning får signaler om vad som är fritidshemmens svagheter och problem och att de därmed inte har funnit anledning att agera i förhållande till denna verksamhet. Granskningen av kvaliteten i tre fritidshem i Göteborgs stad, Frölunda stadsdel, visar emellertid att det finns variationer mellan fritidshemmen när det gäller pedagogisk medvetenhet och i vilken mån barnen erbjuds en meningsfull och utvecklande fritid. Kommunen har som huvudman ansvar för att alla barn i Frölunda stadsdels fritidshem, oavsett placering, erbjuds en verksamhet av hög och jämn kvalitet.

I kvalitetsgranskningen av de tre fritidshemmen i Frölunda stadsdel har följande övergripande brister i stadsdelen framkommit.

- Det saknas kvalitetsredovisning i samtliga fritidshem i stadsdelen. Frölunda stadsdel/kommunen måste se till att kvalitetsredovisning upprättas för varje bedrivet fritidshem.
- I stadsdelen erbjuds skolbarnsomsorg till barn till och med årskurs tre. Barn i behov av stöd kan efter beslut få skolbarnsomsorg förlängd. Skolbarnsomsorg ska enligt författningarna

tillhandahållas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov. Skolbarnsomsorg avser barn till och med tolv års ålder. Kommunen måste se till att skolbarnsomsorg erbjuds i den omfattning som författningarna anger.

Uppföljning

De brister som Skolinspektionen har uppmärksammat i Frölunda stadsdel och som inte är i överensstämmelse med författningarna måste åtgärdas. Senast inom tre månader från dagen för beslutet, dvs. senast den 5 maj 2010 ska Göteborgs stad, Frölunda stadsdelsnämnd redovisa till Skolinspektionen, avdelningen i Lund vilka åtgärder som vidtagits. Vidare begär Skolinspektionen senast den 20 september 2010 en redovisning från Göteborgs stad, Frölunda stadsdelsnämnd där det ska framgå vilka utvecklingsinsatser som gjorts för att komma till rätta med de kvalitetsbrister som konstaterats. Insatserna ska redovisas per fritidshem.

På Skolinspektionens vägnar

Björn Persson

Avdelningschef

Marita Schiller Helander

Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har också deltagit enhetschefen Peter Ekborg samt undervisningsråden Helene Roslund och Ebba Svartz.